

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВЕТЕРИНАРІВ

О.А. Стукало, старший викладач

В статті розглядаються методи і завдання, які сприяють формуванню професійного мовлення студентів. Наводяться приклади різноманітних вправ, які впливають на збагачення професійної лексики майбутнього ветеринара. З'ясовано, що ефективність засвоєння норм професійного мовлення залежить не тільки від суті усвідомлених студентами понять, термінів і правил, а й від вдалого добору матеріалу, який сприяв би запам'ятовуванню фахової української лексики, вільному продукуванню висловлювань на професійну тематику.

Професійне спілкування, майбутній ветеринар, вищий аграрний навчальний заклад, професійна термінологія, викладач.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах модернізації освіти на засадах Болонського процесу проблема професійної підготовки фахівців є особливо важливою. Підвищений інтерес науковців і практиків до фахової підготовки зумовлений зміною освітньої парадигми – відбувається перехід від масово-продуктивних форм і методів викладання до індивідуально-творчих, коли готується фахівець зі сформованою потребою у професійній самоосвіті, здатний до саморозвитку і повноцінної самореалізації в обраній професії [3].

З метою реалізації заходів Державної національної програми “Освіта” (Україна XXI століття), а також відповідно до закону України “Про вищу освіту”, Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті та згідно з програмними положеннями Болонської декларації назріла потреба модернізації професійно-педагогічної освіти і в системі підготовки працівників для сфери сільського господарства з метою забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях з якісною професійно-педагогічною підготовкою.

У сучасній освітній системі пріоритетним є гуманістичне спрямування, що підносить окрему особистість до рівня найвищої соціальної значимості та орієнтує освітній процес на створення оптимальних організаційно-педагогічних умов для формування майбутнього фахівця як носія високих духовних цінностей, розкриття його творчого потенціалу та самореалізації в майбутній професійній діяльності. Гуманістичні освітні тенденції охоплюють сферу підготовки майбутніх фахівців і в галузі сільського господарства. Проте, як свідчить практика, у вищих навчальних закладах сільськогосподарського профілю дотепер увага

сконцентрована переважно на загально-професійному компоненті, що призвело до виродження гуманістичних традицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування професійного спілкування у студентів нефілологічних спеціальностей присвячені наукові дослідження Л. Барановської, Л. Головатої, Н. Костриці, Л. Лучкіної, Л. Паламар, Т. Рукас, Н. Тоцької та ін. Формування мовленнєвої культури вивчали Н. Бабич, А. Коваль, Л. Мацько, М. Пентилюк та ін. Однак спеціальні дослідження проблеми формування професійного спілкування у майбутніх ветеринарів не були предметом дослідження з позицій інноваційних процесів, що відбулися у системі вищої школи в Україні.

Мета статті – обґрунтувати доцільність викладання дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” для студентів сільськогосподарських спеціальностей та визначити основні напрямки формування професійного мовлення майбутніх ветеринарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готувати висококваліфікованих фахівців, які володіють державною мовою в усній та писемній її формах, — завдання вищого навчального закладу. Курс української мови за професійним спрямуванням у ВНЗ органічно продовжує формування національно мовної особистості, розширює мовну компетенцію майбутнього спеціаліста у професійній сфері.

Студенти повинні засвоїти не тільки відомості про лексичні, морфологічні, синтаксичні норми сучасної української літературної мови, терміни й професіоналізми майбутнього фаху, а й оволодіти навичками професійної комунікації, уміти використовувати фахову українську термінологію, коригувати тексти відповідно до норм літературної мови, розвивати культуру мовлення, ознайомитися зі словниками, довідниками, які сприятимуть удосконаленню мовної культури майбутнього фахівця.

У зв'язку з цим цілком закономірним є викладання курсу “Українська мова за професійним спрямуванням” як дисципліни гуманітарного циклу в аграрному університеті. Курс “Українська мова за професійним спрямуванням” має ліквідувати, з одного боку, прогалини у навчанні української мови в школах і, з другого, — сприяти підготовці фахівців належного професійного та інтелектуального рівня у ВНЗ. Готуючи фахівців, слід брати до уваги те, що невід'ємною частиною їхньої майбутньої діяльності, іміджу і, зрештою, успіху є вміння спілкуватися. Спілкування – один із неодмінних елементів спільної діяльності людей в усіх сферах, який полягає у взаємодії як мінімум двох суб'єктів з метою передачі інформації, взаємовпливу.

Формуючи професійне мовлення, викладачі повинні дбати про те, щоб студенти вищих аграрних навчальних закладів під час опрацювання фахової літератури думали цією мовою, не вдаючись до перекладу. Їхня свідомість повинна бути зайнята переважно змістом, оскільки мовне оформлення є необхідним і достатнім набором засобів, що здійснюється спонтанно. За допомогою українського слова у студентів вищих аграрних навчальних закладів формується та виражається світогляд, ставлення до

предметів, явищ зовнішнього середовища. За допомогою професійного мовлення майбутні фахівці закріплюють у пам'яті результати пізнання дійсності й цим об'єктивують свою свідомість, оскільки вона є загальним ефектом зближення праці й спілкування.

У процесі використання системи вправ варто керуватися тим, яку роль виконує кожна з них при сприйманні та відтворенні готового матеріалу. Залежно від цього доцільно вводити у навчання різні вправи: аналітичні (кваліфікаційні, що сприяють осмисленню якоїсь частини тексту, вибіркові); аналітико-мовленнєві (пов'язані з аналізом, абстрагуванням, узагальненням текстового матеріалу) й аналітико-синтетичні (які трансформують та розширюють необхідні елементи наукового тексту або цілі фахові висловлювання).

Організуючи науково-методичну роботу студентів вищих аграрних навчальних закладів, важливо дбати про вдосконалення їхніх найважливіших умінь, що складають основу мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця, а саме:

- вести діалог, дотримуючись вимог мовленнєвого етикету в різних життєвих ситуаціях (засідання, ділові зустрічі тощо);

- створювати усні монологічні висловлювання (виступ із доповіддю, висловлення свого ставлення до обговорюваного питання, вміння дати певні роз'яснення з фаху);

- адекватно сприймати на слух діалог і монолог, що передбачає зосередження уваги на осмисленні висловлення (теми, фактів);

- використовувати різні прийоми фіксації почутого (запис ключових слів) залежно від комунікативного завдання (участь у дискусії);

- відтворювати письмові тексти різних стилів мовлення;

- уміти користуватися різними видами читання українською мовою.

Успіх мовного професійного спілкування залежить від мовця як особистості з індивідуальними якостями, його знання сучасної української літературної мови як основи мови професійного спілкування та уміння використовувати ці знання і втілювати інформацію в текст залежно від мети, ситуації тощо.

Діяльність у професійній сфері, безперечно, пов'язана з роботою над документацією. Тому варто розглядати основні вимоги до оформлення ділового документа (заяви, автобіографії, характеристики, довідки, доручення, доповідної та пояснювальної записок, ділового листа, протоколу, договору, наказу, звіту тощо) як основного виду писемної форми офіційно-ділового стилю.

Не може не хвилювати мізерна кількість годин у навчальних планах, виділена на вивчення української мови за професійним спрямуванням у студентів факультету ветеринарної медицини. Загальний обсяг становить 108 годин, з яких 40 відведено на практичні заняття. У зв'язку з дефіцитом годин доводиться інтенсифікувати навчальний процес. Навчання в контексті професійної підготовки, як умови активізації пізнавальної діяльності студентів, виявляється:

– у формі ділових ігор, де моделюються мовні ситуації у найрізноманітніших сферах – від професійного спілкування до побутового;

– у створенні проблемних ситуацій;

– у комунікативній спрямованості занять з мови, яка передбачає спілкування студентів між собою для розв'язання життєвих завдань, а також використання мовних одиниць у мовленні.

Однією з цих форм є дидактична гра. Цей вид роботи стимулює творчу активність студентів, з'являється потреба у пошуку нової інформації, формуються вміння робити висновки й узагальнення, пропонувати конкретні рішення у розв'язанні тих чи інших питань.

Щоб підтримувати активність студентів, необхідно створювати умови для появи у самому процесі гри проблемних ситуацій. За допомогою пізнавальних завдань і запитань активізується розумова діяльність студентів. Доцільно також застосовувати метод аналогій. У практичній роботі широко використовувати тренувальні вправи і завдання творчого характеру – відтворення (усне, письмове) деформованого наукового тексту, навчальне редагування, науковий переклад, робота з фаховою документацією.

Для того щоб теоретичні відомості з курсів набули практичного значення, потрібне постійне тренування в застосуванні знань у процесі практичної мовленнєвої діяльності. Ставлення студента вищого аграрного навчального закладу до державної мови свідчить про його культурний рівень. Мова втілює в собі духовні скарби народу, тому її знання свідчить про небайдужість студентів до минулого, сучасного і майбутнього українського народу. Майбутнім фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як картина світобачення, засіб культурного співжиття в суспільстві, самоформування і самовираження особистості кожного.

Крім того, слід зазначити, що перехід на українську мову навчання у вищих аграрних закладах України створив для студентів певні труднощі, особливо при опануванні текстів сільськогосподарської тематики. Ці труднощі підсилюються відсутністю термінологічної лексики та словосполучень за фахом, а також гострим дефіцитом навчальної та науково-технічної літератури українською мовою.

Для реалізації формування професійного мовлення студентів необхідно пропонувати завдання такого типу:

– дати тлумачення (усно) фаховим термінам українською мовою;

– перекласти (письмово) науковий текст фахового призначення з російської на українську мову;

– переказати матеріал попередньої лекції, звертаючи увагу на українську вимову професійної лексики.

Розвиток професійного мовлення студентів вищого аграрного навчального закладу на заняттях із спеціальних дисциплін необхідно здійснювати викладачам відповідно до фаху: системою термінів сучасної української мови, шляхом шліфування культури мовного спілкування за творчими інтересами та потребами, через виховання доброго мовного смаку.

Для вільного володіння усною та письмовою формами професійного спілкування студенти-ветеринари повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, адже мовленнєва специфіка наукового стилю визначається насамперед великою кількістю термінів, які активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності.

Ефективне формування професійного мовлення студентів вищого аграрного навчального закладу великою мірою залежить від особистості викладача. Він покликаний забезпечити високий науково-методичний рівень викладання курсу, налагодити навчальний процес так, щоб майбутні ветеринари не тільки міцно засвоїли програмовий матеріал, а й осягнули красу рідного слова.

Висновки. Таким чином, запропонована система методів і завдань сприятиме формуванню професійного мовлення студентів на граматичному, лексичному, стилістичному рівнях; закріпленню набутих знань, виробленню найважливіших умінь, що складають основу мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця. Від того, як вільно зможуть користуватися своїми професійно-мовленнєвими навичками випускники університету, залежить ступінь активної їх у виробничому та суспільному житті країни. І тільки тоді, коли українська мова у вищих аграрних навчальних закладах країни буде не тільки навчальним предметом, а й мовою викладання та навчання усіх дисциплін, засобом спілкування, – державна мова стане професійною майстерністю студентів – майбутніх фахівців сільськогосподарської сфери економіки.

Список літератури

1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійного спілкування // Барановська Л.В. – Монографія. – Біла Церква, 2002. – 256с.
2. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, та ін.; За ред. І. А. Зязюна. — К.: Вища школа, 1997. — 349 с.
3. Стрельников В.Ю. Підготовка викладачів до проектування дидактичних систем // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – 2006. – № 2. – 214 С. – С. 9 – 23.
4. Фоменко Н.А. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.А. Фоменко. – К.: Видавничий дім «Слово», 2005 – 216 с.

В статье рассматриваются методы и задания, способствующие формированию профессиональной речи студентов. Приводятся примеры различных упражнений, которые влияют на обогащение профессиональной лексики будущего ветеринара. Выяснено, что эффективность усвоения норм профессиональной речи зависит не только от сути осознанных студентами понятий, терминов и правил, но и от удачного подбора материала, который способствовал бы запоминанию профессиональной украинской лексики, свободному продуцированию высказываний на профессиональную тематику.

Профессиональное общение, будущий ветеринар, высшее аграрное учебное заведение, профессиональная терминология, преподаватель.